

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 20 juni 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer Marcel van Dam

Aanvang 9.33 uur.

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Esmeijer

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemorgen iedereen. Mijnheer Van Dam, welkom namens onze parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties. Aan de orde vandaag is het openbaar verhoor van uzelf, mijnheer Van Dam. Onze commissie doet onderzoek naar opzet en werking van het stelsel van woningcorporaties. Daarbij kijken wij ook naar incidenten die hebben plaatsgevonden. Wij hopen te ontdekken wat er is gebeurd, hoe dat kon gebeuren en wie er allemaal verantwoordelijk voor zijn. Vandaag concentreren wij ons wederom, een gedeelte van de dag althans, op het Waarborgfonds Sociale Woningbouw, dat wij vaak tegenkomen. Als borgingsinstituut is dat een belangrijke speler in de financiering van de hele sector. In dat verband wordt u vandaag als getuige gehoord. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U hebt ervoor gekozen om de belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Gaat u staan alstublieft. Zegt u mij na: dat beloof ik.

De heer **Van Dam**: Dat beloof ik.

De **voorzitter**: U staat onder ede, mijnheer Van Dam. Als u de microfoon het hele verhoor aan laat staan, komt het helemaal goed. Wij gaan beginnen met het verhoor.

Mijnheer Van Dam, al sinds de jaren zeventig houdt u zich politiek en bestuurlijk bezig met volkshuisvesting, een tijdlang als woordvoerder in de Tweede Kamer van uw toenmalige fractie, maar ook als staatssecretaris en later zelfs als minister. Vandaag wil onze commissie u vooral vragen stellen over uw tijd bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Tussen 1997 en 2009 was u daar respectievelijk twee jaar voorzitter van de raad van bestuur en tien jaar voorzitter van de raad van commissarissen. De vragen die we aan u hebben, gaan vooral over de financiering van de corporatiesector en de rol van het Waarborgfonds daarin.

Ik heb eerst een aantal vragen over rol en taakopvatting van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Wat is in uw ogen de taak van dat waarborgfonds?

De heer **Van Dam**: Het financieren van de sociale volkshuisvesting in Nederland tegen zo gering mogelijke kosten.

De **voorzitter**: Duidelijk. Kunnen wij het Waarborgfonds bij de uitoefening van die activiteiten omschrijven als een dienstverlener aan de corporatiesector?

De heer **Van Dam**: Ja. Het was een private onderneming die leningen van corporaties borgde en die een achtervang had van de rijksoverheid en van de Nederlandse gemeenten. De taakopvatting was ... Kijk, een waarborgfonds kan niet werken zonder het vertrouwen van financiers. Het moet ervoor zorgen dat de financiers er absoluut zeker van kunnen zijn dat ze de leningen die ze onder de borging verstrekken, terugkrijgen. Om die zekerheid te kunnen geven ging men, voordat het Waarborgfonds een lening borgde, na of de kredietwaardigheid van de corporatie voldoende was.

De **voorzitter**: Precies. Daaruit vloeit meteen de volgende vraag voort. Als je het zo bekijkt, zou je het Waarborgfonds dan ook kunnen betitelen als een

soort bancaire instelling, als het zich zo bezighoudt met kredietwaardigheid en daarna met het afgeven van borging?

De heer **Van Dam**: Nee, want het Waarborgfonds leent zelf geen geld. Het is eigenlijk Je kunt niet zeggen dat het bemiddelend is tussen de financier en de corporatie. De corporatie sluit een lening af. Op grond van een civielrechtelijke overeenkomst tussen het Waarborgfonds en de corporatie die de lening afsluit, gaan wij na of zij voldoet aan de eisen die voor de borging worden gesteld.

De **voorzitter**: Wij zien wel dat banken, in ieder geval de twee sectorbanken BNG en NWB, geen eigen volwaardige risicobeoordeling meer maken van een lening die ze gaan verstrekken, omdat het Waarborgfonds de borging al afgeeft. Wat vindt u daar dan van?

De heer **Van Dam**: Dat is aan die banken. Als zij de werking van het Waarborgfonds voldoende zeker vinden om er zelf geen onderzoek meer naar te doen, is dat hun zaak. Dat is natuurlijk wel een pluim op de hoed van het WSW.

De **voorzitter**: Je zou kunnen zeggen dat het te gemakkelijk geredeneerd is van de banken, die normaal een eigen zware kredietcommissie optuigen om over ieder leninkje te oordelen.

De heer **Van Dam**: We hebben de afgelopen jaren geleerd dat er heel veel mankeert aan banken. Misschien is dit ook zo iets.

De **voorzitter**: Tegelijkertijd oefende het Waarborgfonds toch ook toezichhoudende functies uit als het gaat om het beheersen van de risico's van borging voor de achtervangers, het Rijk en de gemeenten. Ik noem het opvragen van informatie over en het beoordelen van de kredietwaardigheid van de woningcorporaties. Het Waarborgfonds controleert dan ook nog eens de besteding van de geborgde leningen, in ieder geval vanaf 2007. Daar komen we straks op terug. Is het Waarborgfonds, als het die

toezichhoudende taken uitvoert, de facto eigenlijk zelf ook een toezichthouder op dat financiële gebeuren?

De heer **Van Dam**: Nee. Ik heb uw verhoren natuurlijk gevolgd. Het valt mij op dat u in uw vraagstelling er telkens toch impliciet van uitgaat dat dat wel het geval is. Het Waarborgfonds is geen toezichthouder en was geen toezichthouder. Nog een keer: wij hadden privaatrechtelijke overeenkomsten. Het was een vrijwillige organisatie. Alleen daarom al kan het geen toezichthouder zijn, want iedere corporatie kon zich aan dat toezicht onttrekken door geen borging te vragen voor haar lening. Wij zijn dus geen toezichthouder. De enige toezichthouder in de sector is de overheid, de minister van Volkshuisvesting. Die wordt daarbij geassisteerd door het Centraal Fonds Volkshuisvesting.

De **voorzitter**: Dat is een helder betoog. In ieder geval voor de formele kant van de zaak is het volkomen correct. Maar materieel ... Daarom beschreef ik net de feitelijke activiteiten van het WSW, zoals controleren waar het geborgde geld naartoe gaat. Hoe zou u zo'n taak dan omschrijven? Is dat materieel geen toezichhoudende taak?

De heer **Van Dam**: Dat is geen toezichhoudende taak; dat is nagaan of de kredietwaardigheid van de corporatie voldoet aan de eisen die wij stellen. Om te kunnen controleren of de borging niet wordt gebruikt voor meer risicovolle bestedingen, bijvoorbeeld in de commerciële sector, moesten we natuurlijk ook nagaan of het geborgde geld voor dat doel werd gebruikt. Dat had dus allemaal te maken met het scheppen van zekerheid voor de financiers.

De **voorzitter**: Wij hebben als commissie gezien dat er veel discussie is over het eigenaarschap van het vermogen van corporaties, de grote eigendomskwestie. Dan gaat het natuurlijk de facto om de vraag of het publiek geld is of niet. Dat is de achterliggende vraag. Hoe staat uzelf in die discussie?

De heer **Van Dam**: Ik vond en vind dat het publiek geld was, alleen was dat bij de bruting onvoldoende geregeld.

De **voorzitter**: Op welk punt?

De heer **Van Dam**: De corporaties werden juridisch eigenaar van dat vermogen. Als je iemand juridisch eigenaar van een vermogen maakt, mag hij alle handelingen verrichten die de wet toekent aan het eigendom.

De **voorzitter**: Als we daarbij opmerken dat het om toegelaten instellingen gaat met specifieke taken en er een bestemming rust op zo'n vermogen, hoe werkt dat dan door?

De heer **Van Dam**: Je kunt dus stellen, gezien de ontwikkeling die corporaties sinds de bruting hebben doorgemaakt, dat dat onvoldoende was geregeld. Althans, dat het te onduidelijk was. Corporaties gingen gaandeweg ook meer activiteiten ontplooiën buiten de publieke taak.

De **voorzitter**: Ja. Dan kom ik met diezelfde vraag ook bij het Waarborgfonds, waar u zo lang hebt gezeten. U zei net zelf dat dit een private instelling, een sectorinstituut is. Maar de borgingen die het instituut afgeeft, hebben uiteindelijk een publieke dekking, want er is achtervang van Rijk en gemeenten. Hoe werkt het daar dan door? Is het daardoor niet toch nog meer publiek?

De heer **Van Dam**: Oorspronkelijk was die achtervang er niet, hè? Het Waarborgfonds is, geloof ik, in 1983 opgericht. Voor zover ik denk te weten, is de achtervang er pas gekomen na de bruting, omdat de overheid zich toen helemaal terugtrok als financier van de sector, ook als subsidieverlener. Ik hoor nog vaak dat de volkshuisvesting gesubsidieerd is, maar dat is al vanaf 1995 niet meer zo. Pas vanaf die tijd heeft het Waarborgfonds die achtervangers; natuurlijk. Het komt echter vaker voor dat private ondernemingen publieke taken verrichten.

De **voorzitter**: Zeker. Nu gaat het uiteindelijk natuurlijk wel om de achtervang die het Waarborgfonds een zogenaamde triple-A-status bezorgt. Het is allemaal heel veilig, want uiteindelijk staan het Rijk en de gemeenten erachter. Dus als je spreekt over stichtingen en juridisch privaat vermogen, heb je een sectorinstituut dat borgt, maar daar zit uiteindelijk weer dat heel grote publieke verhaal achter.

De heer **Van Dam**: Ja, maar dat is eigenlijk -- ik heb het niet bedacht -- een geniale constructie! Het zorgt ervoor dat de overheid de financiering van de sociale volkshuisvesting indirect toch zeker stelt, waarbij ze voor een dubbeltje op de eerste rang zit. Dat heeft twee voordelen. Het eerste voordeel is dat de borging van het WSW de huurprijzen drukt, omdat er immers een rentevoordeel wordt behaald, en dat drukt weer de uitgaven van de overheid bij individuele huursubsidie en huurtoeslag. Het tweede voordeel is dat de hele financiering van de sociale volkshuisvesting buiten de begroting kon worden geplaatst en dat die dus ook niet meer relevant was voor het financieringstekort. Het kostte ze dus niets en het leverde geld op, én ze zaten voor een dubbeltje op de eerste rang.

De **voorzitter**: Daar haak ik even snel op in. Stel dat je van het WSW een publiekrechtelijk instituut zou maken. Dan hebben we weleens het argument gehoord dat dat weer zou leiden tot balansverlenging of hoe u het noemen wilt bij de overheid, omdat je het dan helemaal in de publieke sfeer brengt. Maar u zegt net dat ze daar via die achtervang al vanaf waren.

De heer **Van Dam**: Ja. Kijk, als je het WSW in de publieke sfeer trekt, rijst natuurlijk de vraag waarom de overheid het dan niet zelf financiert. Dat is immers de goedkoopste manier. Dan kunnen ze geld lenen tegen de rente op staatsleningen. Die is de goedkoopste. De ratio om dan nog een waarborginstituut te hebben, is er dus niet.

De **voorzitter**: In uw tijd benoemde de branchevereniging van de corporaties -- tegenwoordig is dat Aedes -- een deel van de commissarissen bij het Waarborgfonds. Wat was eigenlijk de reden daarvan?

De heer **Van Dam**: Omdat het is opgericht door de sector, zoals gezegd, in 1983. Het werd dus beschouwd als een sectorinstituut, als eigendom van de sector. Het is niet ongebruikelijk dat de eigenaar van een bedrijf, de aandeelhouder, de commissarissen benoemt. Na de brutering ontstond de behoefte, juist vanwege de achtervang van de overheid, om het Waarborgfonds enerzijds te professionaliseren en anderzijds wat afstandelijker te maken voor de sector. Mij is ook verteld, toen ik werd gevraagd voor die functie, dat dat paste in dat streven.

De **voorzitter**: Had u zelf de indruk dat de commissarissen die Aedes bij het WSW had, daar konden fungeren als onafhankelijke commissarissen, dus dat ze zonder last of ruggespraak konden fungeren in hun toezichthoudende taak op het WSW? Of zaten ze er toch ook om te letten op de belangen van de individuele leden die achter Aedes zaten?

De heer **Van Dam**: Toen ik voorzitter werd, heb ik mij die vraag natuurlijk ook gesteld en heb ik mij voorgenomen, daar extra op te letten. Ik kan niet anders zeggen dan dat ik in de hele periode waarin de heer Van Leeuwen namens Aedes commissaris is geweest, hem nimmer heb kunnen betrappen op een vermenging van die belangen. Hij heeft in die functie bij ons altijd zeer loyaal de belangen van het WSW gediend.

De **voorzitter**: Mijnheer Mulder heeft ook een vraag aan u.

De heer **Mulder**: Mijnheer Van Dam, onze voorzitter had het net over de risicobeoordeling van banken. Gisteren was de heer Ruigrok hier; ik weet niet of u dat hebt gezien. Hij zei: als ik in mijn vorige commerciële functie een lening aanging, keek de bank steeds mee of ik die lening wel gebruikte voor het doel waarvoor we haar hadden aangetrokken. Dat is wat de bank doet. De heer Van Vliet zei het net al: de sectorbanken doen dat niet, want ze zijn een beetje lui omdat ze weten dat de lening is geborgd. We hebben gisteren van de heer Van der Post ook gehoord dat het voorkwam, in Geertruidenberg, dat de corporatie de lening niet gebruikte waarvoor ze was

bedoeld. Is het dan dus zo dat de risicobeoordeling door het instituut WSW te wensen overlaat? Niet dat dat de bedoeling is, maar dat dat het gevolg is van de borging.

De heer **Van Dam**: Als dat wijdverbreid zou zijn, hebt u gelijk, maar dat denk ik niet. Ik heb al een paar keer gezegd dat de relatie tussen corporaties en borg een privaatrechtelijke overeenkomst is, een deelnemersovereenkomst. In die deelnemersovereenkomst staan verplichtingen. Een van de verplichtingen is dat het geborgde geld gebruikt wordt voor het doel waarvoor het is. Als verantwoordelijke mensen een overeenkomst sluiten, mag je dus aannemen dat ze die overeenkomst nakomen. Maar je moet natuurlijk nooit helemaal afgaan op de blauwe ogen van mensen, dus je moet ook een zeker controlemechanisme hebben of het wel daadwerkelijk gebeurt. Die controlemechanismen hadden wij. Als een corporatie een beroep deed op het faciliteringsvolume, waren er drie controlemomenten: bij het inleveren van de verantwoordingsinformatie, dus de jaarstukken, bij het inleveren van de prognose voor de komende vijf of tien jaar -- dus over welke kasstromen ze in die periode konden beschikken -- en ten slotte bij het aangaan van de lening. Die moesten ook weer de borg ondertekenen. Dat proces voltrekt zich ieder jaar opnieuw. Op die momenten kun je dus nagaan waar het geleende geld voor wordt gebruikt.

De heer **Mulder**: U zegt dus dat de controle op orde was. Daar waar het misging, was er sprake van een incident maar dat was niet structureel.

De heer **Van Dam**: Zo is het.

De heer **Mulder**: Helder. U zegt dat het WSW geen toezichthouder is en was. Vonden de andere leden van de raad van commissarissen dat ook?

De heer **Van Dam**: Ja, dat denk ik wel. Ik kan me niet herinneren dat we ooit over die kwestie gediscussieerd hebben, hoewel dat best mogelijk is hoor, want het kan best zijn dat ik bij het doorspitten van alle notulen van de

afgelopen jaren ergens overheen gelezen heb. Dat is zo'n berg! Het was niet echt een onderwerp van ons. Wij gedroegen ons niet als toezichhouder.

De heer **Mulder**: Ik kom op de taakopvatting. Er is in het stelsel discussie over de vraag wat nu de taak van een corporatie is. Sommige mensen zeggen dat de enige taak is het huisvesten van de doelgroep, mensen met een laag inkomen. Sommige mensen zeggen dat het ook gaat om leefbaarheid, zorg en wijkenaanpakken hebben dus een bredere taakopvatting. Aan welke kant van die discussie staat u?

De heer **Van Dam**: Als dat op een schaal van nul tot tien moet worden aangegeven, zit ik op zeven.

De heer **Mulder**: Op zeven.

De heer **Van Dam**: Ik vond dat het bevorderen van de leefbaarheid in de wijk zeker behoorde tot sociale volkshuisvesting. Ik vond dat het ook met zich kon meebrengen dat je enige commerciële investering deed. Als je een complex woningen bouwde en er in het bestemmingsplan winkels waren voorzien, terwijl er geen belangstelling was onder commerciële investeerders om die winkels te bouwen, dan nam de corporatie dat mee in het hele plan; dat soort dingen. Of het regelen van toezicht door een conciërge neer te zetten in bepaalde complexen woningen waar de orde bedreigd werd. Dat soort dingen, die rechtstreeks te maken hadden met het bevorderen van goed wonen, zou ik ook tot de taken van corporaties bestempelen.

De heer **Mulder**: Helder. Als u zegt dat dit tot de taken van corporaties behoort, behoort het dan ook tot de taak van het WSW om dat soort activiteiten te borgen, als er leningen voor worden afgesloten?

De heer **Van Dam**: Ja. Bij die winkels aarzel ik, maar het zou kunnen.

De heer **Mulder**: Was dat ook de taakopvatting van de andere commissarissen?

De heer **Van Dam**: Ja.

De heer **Mulder**: Er zat dus geen licht tussen in de zin van "borgen we niet te veel of te weinig"?

De heer **Van Dam**: Nee.

De heer **Mulder**: Helder; duidelijk.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Dam, ik ga even met u naar 2007. U zat er toen nog als voorzitter van de raad van commissarissen. Het Waarborgfonds ging toen over van projectfinanciering naar een periodieke bedrijfsfinanciering van de hele corporatie. Met dat instellen van het faciliteringsvolume voor maximaal drie jaar krijgen de corporaties uiteindelijk wat meer vrijheid in het aantrekken van de onderliggende financiering. Kunt u onze commissie vertellen waarom er in 2007 is overgegaan van projectfinanciering naar bedrijfsfinanciering als grondslag voor de borging van leningen?

De heer **Van Dam**: Ja. Dan moet ik even terug in de tijd. De volkshuisvesting werd vóór de bruterings zoals gezegd gefinancierd en gesubsidieerd door de overheid. Die financiering en subsidie werden per project beschikbaar gesteld. Vooraf werd gecontroleerd bij de corporatie of het in orde was, of men aan de eisen voldeed. Met andere woorden: de corporaties waren een soort uitvoeringsorgaan van de rijksoverheid en werden ook als zodanig gecontroleerd. Gaandeweg is er een proces op gang gekomen waarin de overheid zich wilde verwijderen van die financiële ballast, zoals het meer en meer werd gezien. Niettemin was de hele administratie bij het Waarborgfonds, alsmede het proces waarmee de borging werd begeleid, nog steeds gebaseerd op dat oude systeem. Telkens als er dan in de woningmarkt iets gebeurde of als de overheid weer iets veranderde, moest er aan dat systeem dat wij hadden, weer iets worden aangeplakt of er moest iets van worden afgeknipt. Dat werd steeds ingewikkelder en het leverde een steeds grotere bureaucratische last op, ook voor de corporaties. Dat heeft

ertoe geleid dat we die systeemwijziging hebben doorgevoerd, waarbij niet de boekwaarden ten grondslag lagen aan de borging, maar de kasstromen. Dat gaf ons veel meer inzicht in de risico's die er bij een corporatie bestonden. In het oude systeem konden we bijvoorbeeld niet goed omgaan met de opbrengst van verkochte woningen. Corporaties gingen steeds meer over gemeentegrenzen heen en gingen landelijk opereren. Dat alles maakte het voor ons heel moeilijk. We kregen zo een beter inzicht, de bureaucratische last werd verminderd en de automatisering kon veel simpeler gebeuren.

De **voorzitter**: Ik kom zo nog even terug op de risico's die eraan kunnen vastzitten. Wiens initiatief was het eigenlijk om over te stappen op bedrijfsfinanciering met een faciliteringsvolume voor drie jaar?

De heer **Van Dam**: Ik denk van het bestuur van het WSW.

De **voorzitter**: Het WSW.

De heer **Van Dam**: Ja, dat denk ik.

De **voorzitter**: Weet u nog of de achtervangers, het Rijk en de gemeenten, daarbij betrokken zijn geweest?

De heer **Van Dam**: Dat kan niet anders; ongetwijfeld. Er was periodiek overleg tussen achtervangers en bestuur van het WSW. Wij hebben altijd heel open geopereerd naar de achtervangers, omdat we er een groot belang bij hadden dat niet alleen de financiers ons vertrouwden, maar ook de achtervangers.

De **voorzitter**: Welke bewindslieden zaten dan aan tafel om dit met het WSW te bespreken?

De heer **Van Dam**: Mijn eerste opwelling was om te zeggen: te veel om op te noemen! In die periode zijn er namelijk nogal wat bewindslieden gewisseld.

Maar de bewindsman zat daar niet bij. Dat was dus met topambtenaren van het departement.

De **voorzitter**: Stelden zij voorwaarden namens hun bewindslieden?

De heer **Van Dam**: Nou ja, ik weet niet of de bewindslieden die mensen met opdrachten dat overleg in stuurden. Die ambtenaren hadden natuurlijk ook als functie om een soort oren van de minister te zijn, in de zin van "wat gebeurt er in die sector?", "wat gaat er om?" en "zijn er problemen waarmee de minister geconfronteerd kan worden?" Ook moesten zij natuurlijk voor hun baas controleren wanneer de achtervang in het geding zou komen. Hoe het tussen de ambtenaren en de bewindsman ging, weet ik dus niet.

De **voorzitter**: Dat duidt erop ... Ik weet niet of ik het correct samenvat, maar ik maak uit uw woorden op dat de achtervangers geen voorwaarden hebben gesteld aan de nieuwe borgingsmethodiek.

De heer **Van Dam**: Nee, want dan zou dat zeker tot een discussie in de raad van commissarissen hebben geleid. Die heeft nooit plaatsgevonden.

De **voorzitter**: Welk effect van de nieuwe methodiek zag u op het jaarlijkse borgingsvolume?

De heer **Van Dam**: Ik denk dat van deze methodiek op zichzelf geen effect is uitgegaan op het borgingsvolume. Ik heb gisteren zitten kijken naar het verhoor van de heer Van der Post, die uitlegde dat in de volkshuisvesting de echte financiering, de daadwerkelijke financiering plaatsvindt jaren nadat het plan gemaakt is. Als je al naar dat effect op de omvang van de financiering zou willen kijken, moet je dus jaren na 2007 kijken wat het verschil is met de jaren daarvoor.

De **voorzitter**: Wat deed de nieuwe borgingssystematiek met het WSW zelf, bijvoorbeeld qua benodigde fte's?

De heer **Van Dam**: Zoals gezegd, maakte het de bureaucratisering een stuk minder en de automatisering een stuk makkelijker. Nu was er al ... Zolang ik er gezeten heb, hebben we gewerkt aan een professionalisering van ons werk. Het kwam uit de oude cultuur van de corporaties. Wij vonden dat we meer bedrijfseconomisch moesten gaan werken. Geleidelijk aan heb je dus een verkleining van het personeelsaantal gezien. Ik geloof dat -- ik zeg het uit mijn hoofd -- na de invoering van het nieuwe faciliteren het aantal medewerkers ten opzichte van laat ik zeggen vijf jaar eerder is gehalveerd.

De **voorzitter**: Dat komt dus neer op een forse bezuiniging op de kosten bij het WSW.

De heer **Van Dam**: Ja.

De **voorzitter**: Was dat nog een argument in het overstappen op een nieuwe methodiek?

De heer **Van Dam**: Zeker was dat een argument, want wij vonden dat wij de plicht hadden om zo min mogelijk kosten te maken. Die kosten werden immers weer verhaald op de corporaties. Wij waren er dus voor om de financieringslasten te verminderen. Het zou dan raar zijn als die winst weer terugging naar of weer werd gecompenseerd door hogere kosten bij het WSW. Wij probeerden die kosten dus zo laag mogelijk te houden.

De **voorzitter**: Zijn de (eventuele) potentiële risico's of wellicht zelfs negatieve effecten destijds ook onderkend? Werd daar iets van gezien?

De heer **Van Dam**: Ja. We hebben een paar keer in de raad gepraat over dat risico. Ook de accountant heeft weleens een opmerking gemaakt in een managementletter.

De **voorzitter**: De accountant van het WSW?

De heer **Van Dam**: Ja, de accountant van het WSW. Wij wisten dus dat dit een aandachtspunt was.

De **voorzitter**: Wie was toen de accountant van het WSW?

De heer **Van Dam**: Op een gegeven moment zijn wij gewisseld van KPMG naar Deloitte. Gezien het tijdsbestek van het nieuwe faciliteren denk ik dat het Deloitte moet zijn geweest.

De **voorzitter**: Oké. Er werd dus gesproken over de risico's. Kunt u aangeven wat de uitkomst daarvan was?

De heer **Van Dam**: Nou ja, ik heb ergens in de notulen gezien dat het ter sprake werd gebracht en dat de bestuurder zei: wij hebben geen aanwijzingen dat het geld voor andere doelen wordt gebruikt dan waarvoor het bedoeld was.

De **voorzitter**: Is er achteraf nog onder de commissarissen van het WSW gesproken over negatieve effecten?

De heer **Van Dam**: Nee. Ik moet daar natuurlijk bij zeggen: zolang ik de raad van commissarissen heb voorgezeten. Ik heb op 1 april 2009 afscheid genomen.

De **voorzitter**: Dat is absoluut duidelijk. Kunt u aangeven wat het nieuwe faciliteren van de corporaties vanaf 2007 heeft betekend in termen van bestedingsvrijheid van de corporaties?

De heer **Van Dam**: Nee, niet in bestedingsvrijheid, wel in financieringsvrijheid. Het gaf de corporaties meer ruimte om het meest geschikte moment te kiezen voor het aangaan van een lening. Zoals u weet variëren de prijzen op die markt. Dit gaf corporaties de mogelijkheid om op het voor hen meest geschikte moment geld aan te trekken om dat in het

kader van het faciliteringsvolume te kunnen besteden. Er was geen bestedingsvrijheid.

De **voorzitter**: Als je overgaat naar een faciliteringsvolume voor drie jaar, waarbij je zou kunnen concluderen dat je de facto de hele balans van zo'n corporatie financiert, neemt de bestedingscontrole natuurlijk gigantisch in gewicht toe. Toch?

De heer **Van Dam**: Zo zou ik het niet uitdrukken. Zoals gezegd, heb je een relatie met een partij op basis van een overeenkomst. Je gaat ervan uit dat de wederpartij de overeenkomst naleeft. Zoals gezegd, vertrouw je iemand nooit helemaal alleen op zijn blauwe ogen. Daar moet dus een vorm van controle bij passen, maar we gingen niet naast de bestuurder van een corporatie zitten.

De **voorzitter**: De toegestane doelen zijn investeringen in vastgoedprojecten of herfinancieringen van je leningen. Hoe controleerde het Waarborgfonds dan dat geborgde leningen ook naar die toegestane doelen gingen?

De heer **Van Dam**: Je kunt ieder jaar in de stukken -- de jaarrekening of de prognose -- zien welk geld besteed is, hoeveel er besteed is en hoeveel er niet besteed is. Als er geen project was waarmee gefinancierd werd en het faciliteringsvolume toch kleiner was geworden -- er geld van was gebruikt -- dan rees natuurlijk de volgende vraag. Als het niet voor het project is gebruikt, waar is het dan wel voor gebruikt?

De **voorzitter**: Wie was er bij het WSW verantwoordelijk voor de beoordeling daarvan?

De heer **Van Dam**: De controller en zijn apparaat.

De **voorzitter**: Ik ga zo nog even met u door naar de borging en ook even naar Vestia, maar eerst geef ik het woord aan collega Mulder.

De heer **Mulder**: Mijnheer Van Dam, over de omvang van het aantal geborgde leningen valt ons het volgende op. In 2002 staat de teller nog op 50 miljard geborgd. In 2010 staat hij op 90 miljard. Wij denken dat dit komt doordat er meer taken bijkomen, zoals zorg en wijkenaanpak en wellicht ook het nieuwe faciliteren. Is het niet gek dat terwijl de omvang van de hoeveelheid geborgde leningen stijgt, het aantal fte's dat daarop toezicht moet houden halveert? De omvang verdubbelt dus en het aantal fte's halveert. Is dat niet gek?

De heer **Van Dam**: Nee. Om te beginnen hebt u het over het aantal fte's van het toezicht. Wij waren geen toezichthouder, dus daar waren ook geen fte's voor nodig. Die waren nodig bij het Rijk, de toezichthouder. Die heeft het afgebouwd van, ik geloof, 170 naar 10. Als u zich daar zorgen over maakt, moet u daar dus opvragen hoe dat gegaan is.

De heer **Mulder**: Dus u was met minder fte's in staat om van meer leningen - u gebruikt het woord "toezicht" niet -- te controleren of ze werden gebruikt waarvoor ze waren aangegaan. Dat is wat u zegt.

De heer **Van Dam**: Ja. Zoals u weet, maakt het voor een computer niets uit of hij 2 of 102 corporaties doorrekent. Dat duurt misschien een fractie van een seconde langer, maar het vergt geen enkele fte.

De heer **Mulder**: Gaat een computer ook weleens naar de plek waar wordt gebouwd om te kijken of het gebouw inderdaad wordt gebouwd of controleert hij alleen het papier?

De heer **Van Dam**: Nee, maar dat deden wij ook niet. Wij gingen ook niet controleren of de woningen werden gebouwd. Dat zagen wij in het stuk waarvoor de investeringen werden gebruikt.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Dam, wij gaan naar Vestia, het met afstand grootste financiële debacle in de sector. Ik heb het dan natuurlijk over de derivaten bij Vestia. In de aanloop naar uw verhoor is onze commissie

gebleken dat er bij behoorlijk wat partijen toch onduidelijkheid was over het exacte beleid van het WSW. U was daar een jaar of twaalf de opperbaas. We hopen natuurlijk dat u ons kunt helpen bij het verkrijgen van duidelijkheid. Hier is vaak gesteld dat het WSW geen derivaten borgde, maar op een gegeven moment was het wel zo -- dat is een feitelijke vaststelling van onze commissie -- dat corporaties vaak geborgd geld gebruikten om te voldoen aan bijstortverplichtingen op derivaten naar banken. Wij horen de stelling dat het geen beleid van het WSW was om daarvoor borging af te geven. Kunt u dan verklaren hoe het in de praktijk gebeurde dat geborgd geld naar bijstortingen ging?

De heer **Van Dam**: Het beleid van het WSW was -- dat was al vanaf het begin zo, dus ook toen ik nog voorzitter van het bestuur was -- dat wij handelden conform de richtlijnen van de overheid voor het gebruik van derivaten. Dat hield het volgende in. Het is goed -- dat vonden wij ook goed -- en gewenst dat corporaties hun renterisico afdekken met gewone rechttoe rechtaan derivaten. Wij zouden derivaten niet borgen, maar wij vonden het wel goed dat dat gebeurde door corporaties. Dat was een zaak van de corporatie zelf. De derivaten mochten ook niet worden gebruikt voor speculatieve doeleinden. Er mochten geen open posities worden gekozen. Kort gezegd was dat het beleid van het WSW.

De **voorzitter**: Geborgd geld werd feitelijk wél gebruikt voor het afstorten van zekerheden bij banken. Is dat ooit besproken in de raad van commissarissen van het WSW?

De heer **Van Dam**: Nee, want het kwam niet voor. Zoals gezegd heb ik de hele stapel doorgelezen, maar ik heb in de notulen geen enkel moment kunnen vinden waarop er een margin call was bij bijvoorbeeld Vestia, maar ook niet bij andere corporaties. In die jaren waren er ook geen margin calls. Vóór die fatale datum van 4 december 2008 -- de val van Lehman Brothers -- heb ik nooit gehoord dat de swaprente ineens in elkaar stortte. Daarvoor was er nooit sprake van margin calls, als ze al bestonden.

De **voorzitter**: In de nasleep van de rentedaling van 2008 zijn er wel degelijk corporaties in zwaar weer gekomen.

De heer **Van Dam**: Nou, zwaar weer ... Er waren acht corporaties die zich meldden met een margin call en die een liquiditeitsprobleem hadden. Nu is een liquiditeitsprobleem op zichzelf geen drama, als je maar voldoende solvabel bent. De problemen van die corporaties zijn door het WSW opgelost door contact op te nemen met de banken om de margin calls niet te effectueren. In dat kader, zo heb ik begrepen, heeft het WSW de tijdelijke financiering van die liquiditeiten ook geborgd om de rust in de tent te herstellen.

De **voorzitter**: Maar als ik het goed heb, is er al een brief uit 2009 van mijnheer Rink, een belangrijke managing director capital markets. In die brief aan ABN AMRO schrijft hij keihard aan iemand die daar vrij hoog in de boom zit: het WSW is graag bereid om met u afspraken te maken over de borging, mocht er bijstorting nodig zijn. Dat staat letterlijk in die brief.

De heer **Van Dam**: Die brief is van na mijn tijd, geloof ik, maar zoals u het formuleert, wordt er niets toegezegd. Er staat "met u in overleg te treden".

De **voorzitter**: Nou, de strekking van de brief was toch wel heel helder: we gaan het doen en we maken graag afspraken met u over de praktische invulling ervan. Er sprak dus ook nog een zeker enthousiasme uit die brief.

De heer **Van Dam**: Ik ken de brief niet. Was het "we gaan het doen" of "we kunnen het doen"?

De **voorzitter**: Nee, er staat in: we gaan het doen.

De heer **Van Dam**: Oké. Nou ja, dat is misschien iets te enthousiast geformuleerd.

De **voorzitter**: U was zelf net weg als voorzitter van de raad van commissarissen. Was er in uw tijd als voorzitter geen aanloop om dit toch aan banken toe te zeggen?

De heer **Van Dam**: Na die datum van 4 december 2008 had ik als voorzitter van de raad frequent contact met de bestuurder. Toen heeft hij mij verteld waarmee hij bezig was bij de corporaties die in liquiditeitsproblemen waren gekomen. Hij heeft ook verteld dat dit probleem in sommige gevallen kon worden opgelost door een tijdelijke financiering van liquiditeiten te borgen. Er is toen, na die vierde december 2008, ook een proces op gang gekomen bij het WSW om deze problemen in de toekomst te voorkomen. We moesten met banken gaan praten over de vraag of er een arrangement te maken was waarmee we zouden voorkomen dat die problemen konden optreden. Er werd toen besloten om een tool te ontwikkelen om dat proces beter te begeleiden. Nog een keer: voor die datum kenden we het probleem helemaal niet. Voor ons was het dus ook nieuw.

De **voorzitter**: Als je liquiditeitstekorten tijdelijk borgt, terwijl je weet dat het een-op-een gaat naar het afstorten van zekerheden die rechtstreeks voortvloeien uit afgesloten derivaten, dan borg je de facto dat derivaat. Die zekerheid hoort daar optima forma bij. Dat is de duidelijkheid waarnaar onze commissie nog steeds op zoek is.

De heer **Van Dam**: Nee, dan borg je geen derivaat, dan borg je een liquiditeitstekort van de corporatie. Dat hoefde overigens helemaal niet voort te vloeien uit derivaten. In andere omstandigheden, waarin de liquiditeitstekorten uit een heel ander bron kwamen, gebeurde dat ook wel. Ik verwijs naar Woonbron. Eigenlijk ging dat om hetzelfde.

De **voorzitter**: Daar komen we zo op. Is er met de achtervangers, het Rijk en de gemeenten, gesproken over het borgen van die liquiditeitstekorten?

De heer **Van Dam**: Geen idee. Dat weet ik niet.

De **voorzitter**: Dus u weet ook niet wat ze daarvan vonden?

De heer **Van Dam**: Nee.

De **voorzitter**: We hebben begrepen dat het eerste buitenlandse product dat in de vorm van een gestructureerde lening zijn intrede deed bij corporaties, er een van Kommunalkredit uit Oostenrijk was. Kunt u in uw eigen woorden beschrijven wat voor product dat was?

De heer **Van Dam**: Geen idee. Ik wist ook niet dat dat product er was. Misschien voor de duidelijkheid: de raad van commissarissen had geen rol bij de besluiten over borgen, dus het borgen van individuele corporaties, noch bij het aantrekken van leningen van individuele corporaties.

De **voorzitter**: Dat is een helder statement, mijnheer Van Dam. U zegt dat dit product niet bij u bekend was.

De heer **Van Dam**: Nee, nee, nee.

De **voorzitter**: Dat was u niet bekend, oké. Dan kunt u ook niet aangeven of het werd gedragen in de raad van commissarissen dat dit soort producten via het vehikel WSW zijn intrede deed bij corporaties.

De heer **Van Dam**: Het paste in het beleid, waar de raad van commissarissen wél bij betrokken was, om te proberen om onze toegang tot de kapitaalmarkt te verruimen. Wij wilden, mede met het oog op de introductie van de euro, proberen om de financiering van de corporaties ook mogelijk te maken via de internationale kapitaalmarkt. Daar zijn programma's voor opgezet, zoals het EMTN-programma, waar we misschien nog over komen te spreken. In dat kader moet je, denk ik, ook die eerste lening zien van die Oostenrijkse bank.

De **voorzitter**: Wat wij als commissie hebben gezien, is dat het Waarborgfonds, ook in uw tijd, expliciet een tijdlang goedkeuring gaf aan een

heleboel typen derivaten, ook van Deutsche Bank, die derivaten aan Vestia verkocht. Er zaten ook speculatieve producten bij. Was u ervan op de hoogte dat er goedkeuring werd gegeven aan producten?

De heer **Van Dam**: Nee. Daar waren wij niet van op de hoogte. U gebruikt het woord "goedkeuring". Ik heb, zoals gezegd, naar vorige verhoren gekeken. Daaruit is mij gebleken dat ook bij het WSW dat woord werd gebruikt. Dat is geen goed woord, want corporaties hadden helemaal geen goedkeuring van het WSW nodig om derivaten te kunnen kopen. Daar hadden wij niets over te zeggen. Het ging om het volgende. Kan de aankoop van een bepaald derivaat effecten hebben op de kredietwaardigheid waardoor deze niet voldoet aan de eisen die wij stellen in verband met de kredietwaardigheid? Wat ik begrepen heb -- nogmaals: wij hebben in de raad nooit kennisgenomen van dat soort goedkeuringen -- is dat ze moeten worden gezien als een onderdeel van het nagaan of de kredietwaardigheid van de corporatie in het geding was. Dat was het enige wat ons interesseerde in dit hele ...

De **voorzitter**: Ja. U zei net tegen de commissie dat u "goedkeuring" geen juiste term vindt, omdat de corporaties geen goedkeuring nodig hadden om het contract te sluiten. Ik denk dat dat correct is, maar het punt is dat het product an sich, voordat het in het onderhandelingstraject tussen bank en corporatie terecht kwam, wel eerst het poortje van het WSW passeerde. Dat is keihard uit ons onderzoek gebleken. Deutsche Bank en andere banken zeiden zelfs expliciet: ik wil eerst een stempel van het WSW hebben, mijnheer de corporatie, want pas daarna durf ik het aan om met u aan de slag te gaan. Het was natuurlijk comfort voor de banken: als er een WSW-stempel was, kwam die geweldige borging om de hoek.

De heer **Van Dam**: Ja. Dat zie ik ook als het gevaar. Er had voorkomen moeten worden dat die werking eraan zat. Voor zover dat soort goedkeuringen in mijn periode werden verstrekt, vind ik dat wij daarvan in kennis hadden moeten worden gesteld.

De **voorzitter**: Maar dat is niet gebeurd.

De heer **Van Dam**: Nee.

De **voorzitter**: Waarom eigenlijk niet? Kunt u verklaren waarom de raad van commissarissen u -- u was toch uiteindelijk echt wel de baas daar -- dat niet vertelde?

De heer **Van Dam**: Ik kan alleen maar zeggen dat zij het daarvoor niet belangrijk genoeg vonden. U lacht. Ik heb, geloof ik, drie bestuurders gehad in mijn periode als voorzitter van de raad van commissarissen. Als er een nieuwe bestuurder kwam, nodigde ik hem uit voor een diepgaand gesprek, waarbij wij elkaar in de ogen konden kijken. Ik had altijd de volgende boodschap: ik zal proberen te voorkomen dat wij als raad van commissarissen op jouw stoel gaan zitten; dat kan alleen als jij mij belooft dat je mij, als er iets gebeurt waarvan je het vermoeden hebt dat ik het wil weten, daarover informeert. Die afspraak heeft altijd goed gewerkt, vind ik zelf altijd. Vandaar mijn antwoord van net: als hij iets niet gemeld heeft, dan vond hij dat kennelijk niet belangrijk genoeg.

De **voorzitter**: Stel dat het WSW in 2007 niet was gewicht naar een faciliteringsvolume per drie jaar, maar bij een soort projectfinanciering was gebleven. Denkt u dat zo'n debacle met van die exotische producten, die de revue passeerden, ook had kunnen gebeuren als we bij het projectfinancieringsregime waren gebleven?

De heer **Van Dam**: Ja, dat denk ik wel, alleen zou het dan moeilijker zijn geweest, dat geef ik toe, om liquiditeitstekorten als gevolg van derivatenbezit af te dekken. Ik denk dat het echter weinig verschil had gemaakt voor de aankoop van derivaten. Nogmaals: het begrip "margin calls" bestond eigenlijk niet voor december 2008.

De **voorzitter**: Ik ga met u naar het EMTN-programma. Tijdens uw voorzitterschap start bij het Waarborgfonds het project Focus op

Financiering. Een belangrijk onderdeel van dat project was het zogenaamde EMTN-programma. Dat staat voor Euro Medium Term Note. Als ik het simpel uitleg, is dat het uitgeven van eigen schuld papier door corporaties. Daar kunnen anderen dan in beleggen. Wie nam het initiatief voor zo'n programma?

De heer **Van Dam**: Het WSW.

De **voorzitter**: Waarom zag het WSW of in ieder geval de raad van commissarissen een taak weggelegd voor het Waarborgfonds om zoiets te doen?

De heer **Van Dam**: De financiering van de sociale volkshuisvesting was eigenlijk in handen van twee sectorbanken: BNG en de Waterschapsbank, met BNG als grootste. Zij hadden bijna een monopolie op die financiering. Zoals u weet, is een monopolie nooit goed. Het is altijd van belang om voldoende countervailing power te hebben zodat je een keuze hebt. Dat is één argument.

Het tweede argument was dat wij vermoedden en dachten -- dat is later ook gebleken -- dat de financiering, de internationale financiële markt, belangrijk zou worden na de introductie van de euro. Wij wilden daar dus ook toegang toe hebben, want dat maakte veel uit voor de prijs van het geld dat je aantrok. Als je met een heel groot volume de internationale markt kunt opgaan, kun je prijsvoordelen behalen. Wij wilden voorkomen dat corporaties zelf die markt opgingen, met een klein volume uiteraard. Het lijkt misschien voor de kijker heel erg veel, maar 300 miljoen is op de internationale kapitaalmarkt echt peanuts. Daar komen ze de deur niet voor uit; laat ik het zo maar zeggen. Het EMTN-programma was bedoeld om de financieringsbehoeften van zo veel mogelijk corporaties te bundelen zodat er een heel groot bedrag ontstond waarmee je dan zinnig die internationale kapitaalmarkt op kon gaan.

De **voorzitter**: Als dat vervolgens wordt ingevuld en er meer geld beschikbaar komt op een andere manier, gaan corporaties daar ook niet-borgbare commerciële activiteiten mee financieren.

De heer **Van Dam**: Nee, nee, nee, dat mocht niet.

De **voorzitter**: Hoe zat erin besloten dat dat niet mocht, als je aan de slag zou gaan met EMTN?

De heer **Van Dam**: De borging kwam bij een individuele corporatie tot stand. Als een corporatie via dat programma geld leende, moest zij bij de borging weer voldoen aan de eisen die aan de borging waren gekoppeld. Als er commercieel geïnvesteerd moest worden, moesten ze ergens geld zien te krijgen buiten de borging.

De **voorzitter**: Als je een nieuw financieringsprogramma optuigt -- het WSW nam daartoe het initiatief, zei u net -- en als er meer geld beschikbaar komt, zegt u dan ook dat alle financieringen die via dat hele financieringsprogramma binnenkomen, allemaal blijvend de borgingspoort van het WSW door moeten? Is het niet gewoon een manier voor corporaties om überhaupt meer geld aan te trekken zodat zij lekker hun gang kunnen gaan?

De heer **Van Dam**: Nee. In die zin verschilde het niet van de financiering van buiten het EMTN-programma. Er werd een faciliteringsvolume vastgesteld. Dat faciliteringsvolume mocht alleen ingevuld worden voor de financiering van projecten die vielen onder de eisen van borgbaarheid, dat wil zeggen alleen voor sociale volkshuisvesting. Datzelfde geldt voor geld dat eventueel binnenkwam via het EMTN-programma.

De **voorzitter**: Wij zien in 2008 wel diverse gesprekken tussen het Waarborgfonds enerzijds en de achtervangers, Rijk en gemeenten, via de VNG, anderzijds. Op 9 juni 2008 sturen zij een vrij expliciete brief naar het WSW, ondertekend door de toenmalige minister, mevrouw Vogelaar, en de

voorzitter van de VNG, mevrouw Jorritsma. Zij constateren opnieuw dat de diverse ambities niet stroken met de statuten van het WSW. Daarmee gaan zij vooral in op het feit dat commerciële activiteiten geborgd zouden gaan worden.

De heer **Van Dam**: Nee. Dat is een onjuiste interpretatie van de statuten van het WSW. Die waren niet in het geding. Het Waarborgfonds zelf zou geen enkel risico lopen bij het EMTN-programma. Dat ook minister Vogelaar die brief ondertekende, was omdat zij kennelijk een deal had gesloten met de VNG, want voor die tijd was het departement eigenlijk heel positief over onze pogingen om dat EMTN-programma te ontwikkelen.

De **voorzitter**: Wat vond u dan van die reactie, van die gemeenschappelijke brief van Vogelaar en Jorritsma?

De heer **Van Dam**: Om het zacht uit te drukken: I was not amused. Ik zag achter het verzet van de VNG druk van de Bank Nederlandse Gemeenten, die zijn eigen negotie bedreigd zag door zo'n EMTN-programma.

De **voorzitter**: Sorry, zijn eigen wat bedreigd zag?

De heer **Van Dam**: Zijn eigen negotie.

De **voorzitter**: O, ja.

De heer **Van Dam**: Ik vermoed, maar dat is alleen maar mijn vermoeden, dat de BNG tegen de VNG heeft gezegd: als je ooit nog van mij dividenduitkeringen wilt hebben, moet je ervoor zorgen dat dat niet doorgaat; heel simpel geformuleerd.

De **voorzitter**: Vond u de kritiek die zij hadden terecht of niet?

De heer **Van Dam**: Nee.

De **voorzitter**: In mei 2007 stuurde u zelf aan de toenmalig minister van Financiën, de heer Bos, een mail met de suggestie om van de Rijksgebouwendienst ook een toegelaten instelling te maken. Dat zou dan een soort grote corporatie worden die gebruik zou kunnen maken van borging van het WSW voor het aantrekken van financiering voor kantoorgebouwen voor ambtenaren. Paste dat bij het borgen van leningen voor de volkshuisvestelijke doelstellingen?

De heer **Van Dam**: Nee. Die mail moet u ook zien als ... Die heb ik niet namens het WSW gestuurd, maar als een goede bekende van Wouter Bos. Hij zat met financiële problemen, om het zacht uit te drukken, dus het was eigenlijk een suggestie. Je kunt in één klap de staatsschuld enorm verminderen als je het vastgoed van de overheid onderbrengt in een corporatie, als je dus eigenlijk hetzelfde doet als wat ze met de financiering van de volkshuisvesting hebben gedaan. Dan kon de overheid die gebouwen terughuren, wat kostendrukkend zou blijken te zijn omdat een departement dan natuurlijk gaat kijken wat de kosten zijn; dat was toen allemaal gratis. Bovendien kon de overheid de financiering van de rijksgebouwen dan ook buiten de begroting plaatsen.

De **voorzitter**: Bij Financiën is dat plan niet in goede aarde gevallen, zo is onze commissie gebleken. De minister is daar toen dus niet mee doorgegaan. Zegt u dat het een privé-initiatief van u was en niet iets van het WSW, dat uitbreiding van activiteiten zocht?

De heer **Van Dam**: Nee. Het WSW of de raad heeft zelfs nooit van die mail geweten, denk ik. Nee, dat was puur om Wouter Bos te helpen.

De **voorzitter**: Tot slot op dit punt. Was de raad van commissarissen van het Waarborgfonds, zolang u er zat, het altijd eens over de missie en de taak van het Waarborgfonds, of was er ook weleens dikke discussie?

De heer **Van Dam**: U bedoelt over het verruimen van de financieringsmogelijkheden?

De **voorzitter**: Nou, überhaupt, in de basis, de hele missie en taakstelling van het WSW. Zag de hele raad van commissarissen dat als één blok?

De heer **Van Dam**: Ja.

De **voorzitter**: Wij gaan door met mevrouw Hachchi, die ook wat vragen voor u heeft.

Mevrouw **Hachchi**: Mijnheer Van Dam, ik wil het met u hebben over het stoomschip Rotterdam, een uniek project van de corporatie Woonbron. Het heeft veel stof doen opwaaien en het heeft ook de nodige aandacht gehad van het Waarborgfonds. Woonbron kreeg geen borging van het WSW voor dit schip. In april 2008 zet het Waarborgfonds het faciliteringsvolume van Woonbron op nul. Waarom?

De heer **Van Dam**: Omdat wij zagen dat de investeringen in dat schip steeds grotere proporties zouden aannemen. Wij zagen ook dat de voorziene exploitatie van dat schip niet helder was. Dat zou dus de kredietwaardigheid van Woonbron in gevaar gaan brengen. Dat was kortom de reden.

Mevrouw **Hachchi**: Was dat de enige reden? Waren er geen andere redenen voor te geven? Ik denk bijvoorbeeld aan de regels van het Waarborgfonds als het gaat om het gebruik van verkoopopbrengsten uit sociale huurwoningen.

De heer **Van Dam**: Nee.

Mevrouw **Hachchi**: Uit ons onderzoek blijkt dat het Waarborgfonds erop gewezen heeft dat verkoopopbrengsten uit sociale huurwoningen niet gebruikt mogen worden voor nevenactiviteiten.

De heer **Van Dam**: Daar is toestemming van de minister voor nodig, om sociaal bezit te laten doorzakken, zoals dat heet. Dat mag niet zonder toestemming van de minister.

Mevrouw **Hachchi**: Bent u het wel met mij eens dat het een regel is van het Waarborgfonds dat in dit geval niet zozeer het doorzakken, het onderpandstuk, als wel de verkoopopbrengsten van sociale huurwoningen ... Dat het een regel van het Waarborgfonds is dat je dat soort opbrengsten niet mag gebruiken voor neven-...?

De heer **Van Dam**: Daar mag je geen commercieel ... Nee.

Mevrouw **Hachchi**: Dat is een heldere regel van het Waarborgfonds geweest. Klopt het ook dat het WSW zich daarop baseerde toen het in 2008 het faciliteringsvolume op nul zette?

De heer **Van Dam**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Oké, helder. Wist het Waarborgfonds niet eerder dan 2008 dat Woonbron al geld gebruikte dat voor sociale huurwoningen was bedoeld?

De heer **Van Dam**: Dat weet ik niet. Of dat al eerder was gebleken, weet ik niet.

Mevrouw **Hachchi**: Op 3 juli 2008 -- we gaan iets verder in de tijd -- wordt in de raad van commissarissen van het Waarborgfonds gediscussieerd over een kortgeldlening aan Woonbron. Kunt u vertellen wat het standpunt binnen de raad van commissarissen was?

De heer **Van Dam**: Het bestuur van het Waarborgfonds voerde altijd al het overleg met de andere partijen, met het Centraal Fonds, met het ministerie enzovoorts. Wij keken vooral naar alles wat er gebeurde met het oogmerk: welke risico's loopt het Waarborgfonds? Als er zo'n vraag binnenkwam,

omdat het een afwijking was van het normale beleid, keken wij daar dus naar. Of het nou precies in die fase was, weet ik niet, maar in het algemeen kan ik zeggen dat we het de bestuurder moeilijk maakten om met compromissen die hij moest sluiten over die boot, akkoord te gaan. Wij vonden eigenlijk dat die boot een veel te groot risico vormde en dat hij nooit gekocht had mogen worden. Afijn, dat is allemaal ...

Mevrouw **Hachchi**: U zei: "het moeilijk maken" en "eigenlijk". Het Waarborgfonds heeft hierover toch gewoon heldere regels?

De heer **Van Dam**: Jawel, ...

Mevrouw **Hachchi**: Wij hebben ook de stukken van de raad van commissarissen. Daarom verwijs ik naar de discussie die daar was.

De heer **Van Dam**: Ja, maar mevrouw, als een corporatie in de problemen komt, wordt het toepassen van heldere regels een stuk minder helder.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u dat toelichten?

De heer **Van Dam**: Jazeker. Een corporatie lieten wij nooit failliet gaan; dat past niet in het stelsel. Als een corporatie iets doms doet waardoor zij mogelijkerwijs wel failliet gaat of kan gaan, is dat meestal omdat zij zich niet aan de voorschriften heeft gehouden. Dan kom je dus op een terrein van ... Laat ik het zo zeggen: dan kom je er met het toepassen van de gewone regels niet meer uit. Ik herinner mij een door mij zeer bewonderde politicus uit de jaren zeventig, Jan de Koning; hij is minister geweest voor het CDA. Hij benaderde dit soort situaties altijd onder het motto: als het niet kan zoals het moet ...

Mevrouw **Hachchi**: ... dan moet het maar zoals het kan. Mijnheer Van Dam, ik zit zelf nog niet zo heel erg lang in de politiek, zeker niet vergeleken met u, maar ik weet hoe de politiek werkt. Maar ik heb het nu over het Waarborgfonds. Ik wil toch ...

De heer **Van Dam**: Maar in het gewone leven gaat het niet anders dan in de politiek; neem dat van mij aan.

Mevrouw **Hachchi**: Dank, mijnheer Van Dam, dat u dat advies geeft, maar laten wij bij de feiten blijven. Het Waarborgfonds had dus twee regels. De eerste was dat verkoopopbrengsten van sociale huurwoningen niet gebruikt mochten worden voor nevenactiviteiten. De tweede regel, die u zelf aanhaalde, was dat het bezit van woningcorporaties dat als onderpand gold voor de borging door het WSW, als dat overgeheveld werd, niet gebruikt mocht worden voor commerciële activiteiten. Dat waren twee heel heldere regels van het Waarborgfonds. U knikt, dus ik neem aan dat dit volgens u klopt. Ik ga met u mee, want u wilt toe naar de dynamiek waarin u zich als voorzitter van de raad van commissarissen bevond. Daar komen we nog ...

De heer **Van Dam**: Als ik even mag interrumperen: als wij die regels zo strikt hadden gehandhaafd als u kennelijk wenst, was Woonbron failliet gegaan.

Mevrouw **Hachchi**: Het gaat niet zozeer om wat ik wens, mijnheer Van Dam. Het gaat er mij om dat ik hier feitelijke vragen stel en gewoon wil weten wat de regels van het Waarborgfonds zijn.

Ik wil met u nu naar het punt waar u al mee begon, namelijk de dynamiek. In februari 2009 loopt de nood hoog op. Dat hebben wij ook geconstateerd in ons onderzoek. Er is dan een gesprek tussen u, de directeur van het Waarborgfonds, te weten de heer Van der Post, en de minister. Kunt u ons meenemen naar dat gesprek?

De heer **Van Dam**: Naar die datum toe is dat proces op gang gekomen van "als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan". Ik heb u ook gezegd dat de raad van commissarissen daar strenger naar keek dan de bestuurder in zijn relaties met het ministerie, Woonbron, de gemeente Rotterdam ...

Mevrouw **Hachchi**: Met de bestuurder bedoelt u de bestuurder van het Waarborgfonds?

De heer **Van Dam**: Ja, Van der Post.

Mevrouw **Hachchi**: Heel even, zodat ik het goed begrijp: de heer Van der Post was welwillender om een oplossing te zoeken voor het schip dan de raad van commissarissen, u dus?

De heer **Van Dam**: Ja. Dat komt door dat overleg. Als je in een overleg zit, moeten alle partijen inschikken, want anders kom je er niet uit. Dat deed Van der Post dan ook. Dan kwam hij bij ons en dan keken wij er niet naar met die blik van inschikken, maar met een blik van: houd je je aan de regels, hoe kunnen we met zo min mogelijk inbreuk op de regels dit probleem oplossen? Maar dan was hij alweer een stapje verder.

Mevrouw **Hachchi**: In het gesprek van 2009 zit u zelf aan tafel, met de minister en de heer Van der Post. Kunt u vertellen wat de standpunten waren?

De heer **Van Dam**: Maar toen was de beslissing al genomen om 105 miljoen -- dat bedrag was het, geloof ik -- beschikbaar te stellen, of onderpand vrij te maken voor een lening van 105 miljoen.

Mevrouw **Hachchi**: Uw geheugen is heel scherp: het was inderdaad 105 miljoen.

De heer **Van Dam**: Dat was gepasseerd. De minister had sterk aangedrongen op een regeling met Woonbron, dus toen heb ik de bestuurder, Van der Post, gevraagd of dit niet een gelegenheid was om de minister eens te bellen en te zeggen: wij zitten met een ander dossier, dat eigenlijk is vastgelopen ...

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u dit punt heel even vasthouden? Ik wil nog even terug in de tijd, naar dat gesprek waar u bij was, met de minister en de heer Van der Post, dus nog voor dat traject dat u nu beschrijft in de zin van "u moet even bellen met de minister, want we hebben andere dingen op de agenda". Wat kwam er bij dat gesprek op tafel vanuit het Waarborgfonds?

De heer **Van Dam**: Het EMTN-programma. Daar wilden wij dat gesprek over.

Mevrouw **Hachchi**: Had het Waarborgfonds eisen op tafel gelegd ten aanzien van Woonbron?

De heer **Van Dam**: Nee, andersom.

Mevrouw **Hachchi**: Ik wil u best helpen. Uit ons onderzoek en de stukken die voorliggen, blijkt dat het Waarborgfonds in dat gesprek eist dat de raad van bestuur van Woonbron opstapt. Klopt dat?

De heer **Van Dam**: Nee, dat klopt niet. Naar mijn beste herinnering klopt dat niet. Die zaak zat volgens mij zo. Wij hadden afspraken, ik geloof daterend uit juli 2008 of nog eerder. Wij wilden de eindsituatie weten. Wij wilden weten hoe wij ervoor zouden staan eind 2008. Wij wilden dat dat schip verkocht zou worden, of dat er een alternatief zou komen waardoor een sluitende exploitatie mogelijk bleek. Wij wilden dat weten eind 2008, voordat wij met die 105 miljoen over de brug zouden komen. Vraag mij nou niet precies naar een datum, maar in dat traject hebben wij gezegd: als Woonbron zich niet aan deze afspraken houdt, moet er een extern toezichthouder komen die ook de bevoegdheid heeft het bestuur te vervangen.

Mevrouw **Hachchi**: Er was dus geen harde eis vanuit het Waarborgfonds dat de raad van bestuur moest opstappen.

De heer **Van Dam**: Nee. Ik zag het als het uitoefenen van druk op het bestuur van Woonbron om zich aan die afspraken te houden.

Mevrouw **Hachchi**: Het was dus als drukmiddel bedoeld, maar u legde het als Waarborgfonds wel als eis op tafel. De eis was: ze moeten vertrekken, want ze hebben er een zootje van gemaakt.

De heer **Van Dam**: Nee. De eis was dat er dan een extern toezichthouder benoemd zou worden door de minister.

Mevrouw **Hachchi**: Weet u dat heel zeker? Uit onze stukken blijkt immers dat dit wel een eis van het Waarborgfonds is geweest: het bestuur van Woonbron moet opstappen. Kunt u het zich niet meer zo precies herinneren, of zegt u: de stukken die u hebt onderzocht, kloppen niet?

De heer **Van Dam**: Ik kan alleen maar zeggen wat mijn beleving was en hoe ik daaraan terugdenk.

Mevrouw **Hachchi**: Dan houd ik het bij uw beleving.

De heer **Van Dam**: En die was dat wij wilden dat Woonbron zich aan de afspraken zou houden waardoor eind 2008 de zaak zodanig opgeklaard zou zijn dat wij die 105 miljoen ter beschikking konden stellen, althans, de borging daarvoor. Wij hebben gezegd: als dat niet gebeurt -- begrijp het goed: Woonbron zat aan tafel -- dan willen wij een extern toezichthouder die ook de bevoegdheid krijgt om het bestuur te vervangen. Dus, neem ik aan ...

Mevrouw **Hachchi**: Wat is er met dat relaas van het Waarborgfonds gebeurd?

De heer **Van Dam**: Er is wel een extern toezichthouder benoemd toen bleek dat ze zich niet aan de afspraak hadden gehouden of konden houden, maar ik geloof niet dat toen de bestuurder vervangen is, nee.

Mevrouw **Hachchi**: Nee. U haalde eerder al aan dat u als Waarborgfonds een ander agendapunt op tafel had gelegd bij de discussie die toen liep met

Woonbron, een punt dat het Waarborgfonds aan het hart ging, namelijk het EMTN-programma.

De heer **Van Dam**: Ja, maar dat moet u zien zoals ik net zei.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u kort herhalen wat u net zei?

De heer **Van Dam**: Ik zei tegen de bestuurder, tegen Van der Post: luister eens, in het overleg met Woonbron hebben wij nu zo veel concessies gedaan die ook de minister goed uitkwamen -- laat ik het voorzichtig zeggen -- dat hij best eens wat terug mag doen, dus bel hem maar dat wij nu in dit stadium eens een gesprek met hem willen hebben om dat vastgelopen dossier over EMTN weer op het spoor te krijgen.

Mevrouw **Hachchi**: Zegt het Waarborgfonds daarmee niet: "Wij hebben heel duidelijke regels als het gaat om nevenactiviteiten en sociaal volkshuisvestelijk geld, maar die gaan wij als WSW ook loslaten; mijnheer de minister, wilt u ons dan op een ander vlak tegemoetkomen?"

De heer **Van Dam**: Nee, die uitruil was het niet.

Mevrouw **Hachchi**: Het was geen uitruil.

De heer **Van Dam**: Nee, nee, ben je gek! Dan zou Van der Laan net zo reageren als ik dat zou doen als ik geconfronteerd zou worden met zo'n situatie: daar is de deur!

Mevrouw **Hachchi**: Maar het klopt wel dat het Waarborgfonds zijn eigen regels heeft losgelaten, onder druk van de minister, begrijp ik.

De heer **Van Dam**: Nou, onder druk ...

Mevrouw **Hachchi**: U mag uw eigen woorden kiezen.

De heer **Van Dam**: De minister had een nadrukkelijke wens.

Mevrouw **Hachchi**: Maar nogmaals: de regels van het Waarborgfonds waren helder. Het Waarborgfonds hield in eerste instantie ook vast aan zijn regels, maar uiteindelijk heeft het die losgelaten. Mijn vraag is: waarom heeft het Waarborgfonds zijn eigen regels losgelaten?

De heer **Van Dam**: Om Woonbron te redden; anders kon dat niet.

Mevrouw **Hachchi**: Om Woonbron te redden. Omdat het Waarborgfonds dat zelf vond, of omdat het Centraal Fonds en de minister zeiden: "Dit moet u gewoon doen"?

De heer **Van Dam**: Al in een vroeg stadium -- dat geldt niet alleen voor Woonbron, dat geldt voor problemen met alle corporaties -- was tussen het ministerie, het Centraal Fonds en het Waarborgfonds op tafel gelegd en geaccordeerd dat Woonbron natuurlijk niet failliet mocht gaan. In die sfeer moet u het zien. Als je er met de regels zoals die gelden, niet uitkomt om dat doel te bereiken, moeten de regels worden opgerekt. Het gebeurt iedere dag.

Mevrouw **Hachchi**: De reden dat ik al deze vragen stel, is dat ik me toch ... Ik leg het ook nu weer bij u neer. Het Waarborgfonds heeft in het dossier van Woonbron en het stoomschip Rotterdam wel degelijk op heel duidelijke momenten en ook gedurende een behoorlijke tijd gestaan voor zijn regels. U hebt daar zelf mee gezwaaid. Als ik u zo beluister, zegt u: een corporatie mag niet failliet gaan. Dan begrijp ik niet zo goed waarom het Waarborgfonds zo moeilijk deed, want het was toch duidelijk dat Woonbron niet failliet mocht gaan.

De heer **Van Dam**: Ja. Ik herinner mij ook dat ik op een gegeven moment in de raad van commissarissen heb gezegd: laten we nou, bij het standpunt van een collega die moeilijk wilde doen, goed in de gaten houden wat er daarna gebeurt. Er komt een moment dat je alsnog ja moet zeggen.

Mevrouw **Hachchi**: Dan is het toch handig dat er een politicus in de raad van commissarissen van het Waarborgfonds zit.

De heer **Van Dam**: Absoluut, dat is heel goed.

Mevrouw **Hachchi**: Dus u hebt uw politieke signaal, talent of hoe u het wilt noemen, ook in dit geval gebruikt.

De heer **Van Dam**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Ik weet genoeg, voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Mulder.

De heer **Mulder**: U zegt: het oprekken van de regels gebeurt iedere dag; als het niet kan zoals het moet, moet het maar zoals het kan. U bent politicus. U stuurt mails aan de minister van Financiën. Voor u is dat Wouter Bos, voor mij is dat de minister van Financiën. Gebeurde het wel dat politici tegen u zeiden "Beste mijnheer Van Dam van het Waarborgfonds, doe niet zo moeilijk" als een bepaalde lening werd aangevraagd?

De heer **Van Dam**: Nee.

De heer **Mulder**: Dat gebeurde niet.

De heer **Van Dam**: Nee. Dat heb ik nooit meegemaakt.

De heer **Mulder**: Er was geen enkele druk, wens of verzoek van welke minister of politicus dan ook.

De heer **Van Dam**: Nee. Ze zouden ook allemaal geweten hebben dat ze daarmee het tegendeel zouden bereiken. "Ik ben gebeld door die en die om te bevorderen dat wij die lening borgen" is voor mij reden om niet te borgen.

De heer **Mulder**: Wij zien -- dat hebben wij twee weken geleden ook gehoord, toen wij hier de voormalig voorzitter van Woonbron, de heer Kromwijk, op gesprek hadden -- dat u ook goede contacten had in de politiek. Het was ook het aanspreken van politici met voornamen. Het zou kunnen -- ik zeg niet dat het gebeurde, maar het zou kunnen -- dat iedereen elkaar kent en zegt: "Joh, doe niet zo moeilijk, we kennen elkaar toch! Hup, vooruit met de borging!"

De heer **Van Dam**: Zo werkt het toch niet helemaal. Het was wel zo ...

De heer **Mulder**: Zo werkt het niet helemaal of helemaal niet?

De heer **Van Dam**: Kies straks zelf maar uit die twee, als ik deze toelichting heb gegeven. Woonbron was een icoon in corporatieland, met name vanwege de manier waarop de heer Kromwijk zijn taak als sociale volkshuisvester opvatte. Dat oogstte overal bewondering. Ik ben ook een keer bij Woonbron op bezoek geweest om mij eens een dagje te laten rondleiden daar om te zien wat zij dan deden. Ik ben altijd erg geïnteresseerd geweest in volkshuisvesting. Het was ook fantastisch wat ze deden. Dat vond het departement ook. Dat vond iedereen. Als er dan zo'n affaire als die met dat schip optreedt, ontstaat in eerste instantie de behoefte: kunnen we dat regelen zonder Kromwijk te schaden? Dat is een heel normale, menselijke reactie. Zelf kijk ik tegen dat soort dingen iets anders aan: juist in dat soort gevallen doe je er beter aan om wat afstand te nemen. Ik vond het ook buitengewoon treurig wat Kromwijk overkwam. Het kopen van het schip kwam weer voort uit dezelfde passie voor het opknappen van die wijken. Het schip zou in Katendrecht gelegd worden, dat zou een geweldige upgrading van die wijk betekenen. Maar soms -- ik herken het bij mezelf -- word je de gevangene van een goed idee. Dat was hier ook het geval. In mijn hele periode bij het WSW heb ik dit het meest trieste geval gevonden van het ontsporen van een corporatie.

De heer **Mulder**: Even terug naar de heer Rink. Er werd een beetje om gelachen, maar u zei: blijkbaar vond men het niet belangrijk genoeg om het te melden aan de commissarissen.

De heer **Van Dam**: Dat zou Van der Post gedaan moeten hebben.

De heer **Mulder**: Wat is uw verantwoordelijkheid daarbij als dat niet wordt gemeld?

De heer **Van Dam**: Dat is dezelfde verantwoordelijkheid die een minister draagt als een van zijn ambtenaren iets doet wat hij helemaal niet geweten heeft, maar wat vervelende consequenties heeft. Je bent verantwoordelijk, maar je weet het niet.

De heer **Mulder**: En?

De heer **Van Dam**: Als ik het wel geweten had, had ik tegen Van der Post gezegd: "Kom nou! Dit is een afwijking van het beleid zoals wij dat dachten te voeren, dus dat hoort in de raad van commissarissen terecht te komen."

De heer **Mulder**: U zei: net als bij een minister. Voor een minister is het soms ook afgetreden geblazen, hè?

De heer **Van Dam**: Ja. In dit geval zou het hebben moeten leiden tot het aftreden, niet van de commissaris, maar van de bestuurder. Als ik het geweten had, weet ik niet of dat de consequentie was geweest, want dan rijst de vraag: is dit belangrijk genoeg om een bekwaam bestuurder, wat de heer Van der Post was, de laan uit te sturen? Ik denk het niet.

De heer **Mulder**: U zei net in een understatement: iets te enthousiast in een brief. Met die brief in de hand is Deutsche Bank corporaties vol gaan pompen met derivaten. U denkt niet dat dat belangrijk genoeg was om te zeggen ...

De heer **Van Dam**: Ik wist niet dat Deutsche Bank die corporatie volplempte met giftige derivaten. Nog een keer ... Ik heb ook gisteren gezien hoe die 2 miljard die verdampt is ... De teneur was gisteren een beetje om het WSW daarvoor verantwoordelijk te houden. Dat vond ik absurd. Dat het fout ging bij Vestia was te wijten aan het bestuur en de toezichthouder van Vestia en aan het falen van het toezicht op Vestia. Ik heb één stukje papier hiernaartoe meegenomen voor het geval dit zich zou voordoen. Ik probeer u terug te halen naar 2009, 2010. Ik heb het niet meegemaakt, maar uit het verhaal van gisteren van Van der Post blijkt dat hij probeert de greep op Vestia te vergroten en de derivatenportefeuille te verminderen. Er werd ook gesproken over de houding van Staal: waar bemoei je je eigenlijk mee? Op 8 oktober 2010 schrijft de minister van Volkshuisvesting een beoordelingsbrief aan Vestia. Daarin komt de volgende zin voor: "Door actief treasurybeleid heeft u tijdig financiële middelen kunnen aantrekken tegen ook nog eens zeer gunstige voorwaarden". Moet u zich voorstellen: Staal zit, met deze brief in zijn zak, aan tafel met de WSW-bestuurder, die tegen hem zegt "Wij willen dat je je derivatenportefeuille vermindert"; en Staal denkt: ga toch fietsen, ik heb net een brief van de minister gekregen waarin ik word gecompimenteerd! Dát zijn de feiten.

Dus als u een andere medeverantwoordelijke zoekt voor het falen van Vestia en dat gat van 2 miljard, moet u die uiteraard als eerste zoeken bij Vestia en die organen zelf, als tweede bij de banken die die rommel verkocht hebben en als derde zou ik u toch aanbevelen om zich eens te wenden tot de toezichthouder die dit soort brieven schrijft, terwijl ... Ik heb de voorzitter herhaaldelijk horen zeggen: eind 2008 was er een negatieve waarde van 762 miljoen. Dat stond in de jaarrekening. Die jaarrekening gaat naar de minister. Doordat Vestia van die swaptions had, die zij kon verkopen en waarop zij een hoge premie inde, waren die zeer gunstige voorwaarden ontstaan waarmee hij werd gecompimenteerd door de minister. Iedereen die ook maar iets van financiële markten weet, weet dat er, als ergens 1% minder rente voor wordt betaald, iets tegenover staat.

De heer **Mulder**: Mijnheer Van Dam, laat ik het eens luchtig houden. Ik voel mij als iemand die op het terras zit, hier op het Plein, en een biertje wil

bestellen. Eindelijk komt er iemand op je af en je zegt: graag een biertje. De ander antwoordt: nee, u moet niet bij mij zijn, ik kom alleen maar de glazen ophalen; bij mijn collega kunt u bestellen. Je wacht weer, er komt een andere collega, maar die zegt: nee, bij mij kunt u alleen maar afrekenen. Kortom: al die verantwoordelijkheden worden doorgeschoven. Bij dat biertje gaat het maar om €2, maar hier gaat het om 2 miljard euro!

De heer **Van Dam**: Ik schuif niets door! Wij waren verantwoordelijk voor het handhaven van de kredietwaardigheid van corporaties. Als en voor zover het afsluiten van derivaten de kredietwaardigheid van corporaties negatief beïnvloedde, hadden wij een rol. Wij waren niet verantwoordelijk voor het kopen van derivaten; dat waren de corporaties zelf. De bestuurders van die corporaties werden gecontroleerd door hun raad van toezicht. Wij als raad van commissarissen van het WSW hadden géén toezicht op die corporaties. De verantwoordelijkheden die ik net noemde, voor wat het doel is van het WSW, wil ik niet ontlopen, maar die verantwoordelijkheden moet je niet door elkaar halen.

Die 2 miljard ... Ik ben ervan overtuigd -- dat wil ik toch ook nog even kwijt -- dat als de Tweede Kamer niet had geëist dat die derivatenposities zouden worden geünwind ... Dat vond ik een buitengewoon onverantwoordelijke uitspraak, want daarmee werd de mogelijkheid weggenomen dat Erents, de nieuwe baas bij Vestia, het Waarborgfonds en het CFV rond de tafel waren gaan zitten om te bespreken: hoe kunnen wij nou in de komende jaren -- want daar moet je de tijd voor nemen -- die derivatenpositie afbreken? Ik zeg niet dat dat mogelijk was geweest zonder schade, maar ik maak me toch sterk dat dat aanzienlijk minder dan 2 miljard zou zijn geweest. Ik heb Kamerleden hoog zitten, maar niet zo hoog dat ik denk dat daar 150 mensen zitten die alles weten van derivaten. Ik vond dat een lichtzinnige beslissing. Mag ik dat hier ook naar voren brengen?

De heer **Mulder**: Tot slot mijn vraag. Welke lessen zou het Waarborgfonds moeten trekken uit de gebeurtenissen van de afgelopen jaren?

De heer **Van Dam**: Dat bij iedere nieuwe ontwikkeling die zich voordoet, hetzij in de markt, hetzij in de politiek ... In de loop der jaren heb ik geleerd dat voor de sociale volkshuisvesting de politiek eigenlijk het grootste risico vormt, want er gebeurt telkens wat nieuws. Ik heb geleerd dat je bij iedere nieuwe ontwikkeling die zich voordoet, waar het WSW op moet reageren wil het zijn taak goed blijven volhouden, extra aandacht moet hebben voor de consequenties die er zitten aan de risicobeheersing. Daar kun je niet streng genoeg in zijn. Het moet gewoon veilig blijven voor financiers. Spin-off daarvan is dat je de disciplinerende van de corporaties ook weer beter maakt. Het is niet aan de orde geweest, maar die brutering vond ik een sprong in het diepe, een gok eigenlijk. Het is mede aan het WSW, maar ook aan het bestuur van Aedes te danken dat zich in de loop van de jaren een vorm van disciplinerende heeft voorgedaan op het gebied van de financiële administratie, de risicobeheersing enzovoorts. Als die er niet geweest waren, waren er veel meer ongelukken gebeurd dan er nu zijn gebeurd. Dat kan ik u verzekeren.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Dam, wij gaan naar de afronding van het openbaar verhoor. Wij hebben veel verhalen gehoord over het Waarborgfonds. Wat mij als voorzitter van deze commissie opvalt, is dat het ook bij het WSW heel vaak gaat over het afdekken van liquiditeitsrisico's, terwijl het misschien gezonder was geweest om liquiditeitsrisico's te willen voorkomen. U zei net: de minister stuurde een brief. Dat was een mooi citaat, maar daar staat tegenover dat het WSW vaak informatie opvroeg bij corporaties zoals Vestia, dat het die informatie dan niet of niet volledig kreeg, maar wel borging bleef afgeven. Dat zijn ook allemaal dingen waar wij als commissie naar kijken. Ik begon mijn verhoor met de mededeling dat het WSW een heel belangrijke actor is in alles wat er is gebeurd. Onze commissie zal daar dus ook ruimhartig op terugkomen.

De heer **Van Dam**: Kijk, natuurlijk is in het hele traject daarna, na mijn vertrek bedoel ik, bij mij ook weleens de vraag gerezen: had er niet eerder wat forser moeten worden ingegrepen? Ik probeer met het citaat uit die brief van oktober 2010 alleen maar een context te scheppen. Toen was het WSW al

anderhalf jaar bezig om Staal in de greep te krijgen. Als die dan zo'n brief op zak heeft, helpt dat niet.

De **voorzitter**: Nee. Duidelijk. Dank u wel, mijnheer Van Dam. Ik sluit het openbaar verhoor en de vergadering.

De heer **Van Dam**: Graag gedaan.

Sluiting 11.06 uur.